

Юрій Батан

Національний університет «Одеська юридична академія»

ДОТРИМАННЯ МІСЬКИМИ РАДАМИ КРИТЕРІЇВ ДОСТУПНОСТІ ТА ПРАВА БУТИ ПОЧУТИМ ПРИ НАДАННІ ПОСЛУГ

Базовими критеріями принципу верховенства права вважаються законність, доступність, право бути почутим, право на оскарження, прозорість і підзвітність. Це дослідження стосується критеріїв доступності та права бути почутим при наданні окремими міськими радами житлово-комунальних, адміністративних, транспортних та інших послуг.

Критерій доступності при наданні послуг включає, зокрема, наявність нормативних інструментів, які: визначають, хто може почати відповідну процедуру та хто має доступ до установи; уточнюють, що установа має бути відкритою для звернень громадян протягом певного періоду часу; вимагають від установи розгляду звернень із порушеннями формальних стандартів; встановлюють, що вартість послуг має бути розумною; передбачають повернення вартості послуг у разі їх ненадання або неналежного надання; дозволяють подавати звернення мовою національних меншин; вимагають від установи допомагати громадянам у разі очевидних помилок.

Враховуючи обмежений обсяг, не є можливим висвітлити всі аспекти дослідження, тож варто запропонувати певні шляхи покращення дотримання міськими радами критерію

доступності. Пропозиції можна поділити на загальнодержавні (потребують внесення змін до нормативно-правових актів органів державної влади) та локальні (ухвалення та/або внесення змін до чинних актів, стандартів, процедур муніципальних органів), а також на пропозиції загального (стосуються будь-якої діяльності міських рад) та спеціального (щодо надання окремого виду послуг) характеру.

Першою загальнодержавною пропозицією слід назвати необхідність передбачення в законодавстві про звернення громадян (як у загальному Законі України «Про звернення громадян», так і в окремих актах законодавства, що регулюють специфічні правовідносини та при цьому містять положення стосовно вимог, які висуваються до звернень у тій або іншій сфері) норму, відповідно до якої помилки і неточності, виявлені в поданих документах (зокрема зверненнях), підлягають виправленню і не є підставою для відмови в їх розгляді. Крім того, можливо, слід закріпити також норму, за якою документація відповідної сфери повинна містити опис та приклади формальних (несуттєвих) помилок (неточностей), допущення яких громадянами не призведе до відхилення їхніх пропозицій. Формальними (несуттєвими) слід називати помилки (неточності), які пов'язані з оформленням відповідного документа (звернення) та не впливають на його зміст, а саме: відсутність нумерації сторінок, технічні помилки та описки тощо.

Також до загальнодержавних пропозицій слід віднести такі: передбачити щодо правових актів місцевого самоврядування вимоги нормопроектувальної техніки, аналогічні до тих, що містяться в п. 2.1 Порядку подання нормативно-правових актів на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України та проведення їх державної реєстрації;

видати анкетовані (стандартизовані) форми звернення російською та іншими мовами національних меншин; розробити й ухвалити системний нормативно-правовий акт, який універсально встановлював би поняття пільг, їх підстави, перелік суб'єктів, види та механізм надання; встановити обов'язок забезпечення вільного доступу до приміщень, у яких здійснюється прийом суб'єктів звернень, зокрема належних умов для доступу осіб з обмеженими фізичними можливостями.

Пропозиціями спеціального характеру є: запровадження електронних (он-лайн) сервісів спостереження за історією нарахувань за спожиті житлово-комунальні послуги й оплати за них; з метою можливості вирішення громадянами усіх питань, пов'язаних із земельними відносинами, в одному місці, передання централізованого надання адміністративних послуг відповідних міських рад послуг, надаваних територіальним органом Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру; усунення колізії між п. 7 та п. 21 ст. 13 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» шляхом поєднання цих положень; передбачення в законах України пільг у користуванні громадським транспортом для інвалідів та пенсіонерів за віком з огляду на п. 6 ч. 1 ст. 92 Конституції України.

Окремі із вказаних вище положень можуть бути запроваджені і на локальному рівні окремих територіальних громад, які бажають продемонструвати дотримання критеріїв принципу верховенства права. Також на локальному рівні необхідно передбачити можливість ведення листування з громадянами іншими мовами, крім державної; провести наступну та проводити попередню лінгвістичну експертизу текстів локальних нормативно-правових актів на предмет

їх відповідності вимогам чіткості, конкретності, лаконічності, інформативності та відповідності орфографічним, лексичним, морфологічним, синтаксичним, стилістичним, пунктуаційним нормам і за потреби утворити відповідний орган у міській раді.

Близьким до критерію доступності є інший критерій принципу верховенства права — право бути почутим, складовими якого є, зокрема, наявність нормативних інструментів, які: вимагають від установи почути зацікавлену особу, перш ніж ухвалювати рішення; забезпечують обов'язок установи інформувати зацікавлених осіб про нові факти, які виникають у справах; регулюють те, як установа повинна спілкуватися з окремими людьми та великими групами людей, на яких впливають рішення установи; дозволяють людям усно спілкуватися з установою; визначають часові рамки ухвалення установою рішення; регулюють діловодство в установі тощо.

Одним із суттєвих недоліків у цьому контексті є відсутність статутів територіальних громад у більшості міст України. Їх ухвалення є необхідним, враховуючи норми Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», які закріплюють, що порядок проведення загальних зборів громадян за місцем проживання, порядок внесення місцевої ініціативи, порядок організації громадських слухань визначаються статутом територіальної громади. Крім того, місцевий референдум як одна з основних форм спілкування установи (міської ради) з великими групами людей теж потребує регулювання процедури його проведення — з 2012 р. спостерігається вакуум правового регулювання, хоча статті 38, 69, 70, 92 та 143 Конституції України передбачають право громадян на участь у місцевому референдумі. Оригінальний

вихід (але неоднозначний із погляду дотримання п. 20 ст. 92 Конституції України) із цієї прогалини пропонує оприлюднений 12 лютого 2016 р. проект територіальної громади міста Самбора — відповідно до ч. 11 ст. 20: «Порядок призначення та проведення місцевого референдуму визначаються законом, а в разі його відсутності додатком до цього статуту».

Пропозиціями стосовно інших складових критерію права бути почутим є: включення до графіка особистого прийому громадян начальниками управлінь, відділів, інших виконавчих органів міської ради (не лише міського голови та його заступників); розробка, ухвалення та впровадження Положення про телефони довіри та гарячі лінії в місті, що позитивно вплине на оперативність надходження звернень громадян; розміщення на офіційному сайті міської ради інформації стосовно телефонів довіри та гарячих ліній; запровадження системи електронного документообігу в міській раді та її органах; у сфері надання транспортних послуг — запровадження нормативного інструменту, який би зобов'язував перевізника не пізніше ніж за місяць до зміни тарифів на перевезення пасажирів повідомляти про це громадян у певних ЗМІ та шляхом усних і письмових оголошень на автобусних станціях, в автобусах відповідного перевізника та на автобусних зупинках, що сприяло б громадянам у реалізації їхніх прав на інформування про суттєві зміни з питань перевезень громадським транспортом.

Врахування всіх або принаймні більшості наведених пропозицій, без сумніву, сприятиме кращому втіленню принципу верховенства права в діяльності міських рад і більшій довірі населення до таких органів публічної влади.

Аліна Безкоровайна

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ У ПОРЯДКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

Конституцією України (ст. 55, 124) закріплено право кожного на судовий захист та передбачено, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі [1], а ст. 18 Закону України від 7 липня 2010 р. «Про судоустрій і статус суддів» визначено, що суди загальної юрисдикції спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ [2]. Суди мають враховувати, що забезпечення кожному права на справедливий суд та реалізація права особи на судовий захист мають здійснюватися з урахуванням норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини [3].

З метою реалізації конституційних прав кожного на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, захисту виборчих прав, права на доступ до публічної служби тощо в Україні в системі судів загальної юрисдикції утворено адміністративні суди.

Згідно з ч. 2 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України (далі — КАСУ) завданням [4] адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових